

09.03.2017

VVTDno-2017-60

YHDENVERTAISUUS

VALTUUTETTU

DISKRIMINERINGSOMBUDSMANNEN
NON-DISCRIMINATION OMBUDSMAN
OVTTAVEARDÁSAŠVUOĐAÁITTARDEADDJI

Oikeusministeriö

Lausuntopalvelu.fi

OM 6/58/2016

Yhdenvertaisuusvaltuutetun lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle saamen kielilain muuttamisesta

Yleisiä huomioita

Saamen kielilain uudistus vähintään esitetystä laajuudessa on välttämätön sen turvaamiseksi, etteivät kielelliset oikeudet heikenny, vaikka tehtäviä siirretään kunnan viranomaisilta maakunnan viranomaisille.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu on erittäin tyytyväinen siihen, että kuntayhtymät kirjataan lakiin valtionavustuskelpoisina lain toimeenpanosta aiheutuvien kulujen kattamiseksi. Yhdenvertaisuusvaltuutettu teki asiasta aloitteen oikeusministeriölle ensimmäisen kerran vuonna 2010.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu kannattaa sitä, että saamen kielilaista poistetaan viittaus saamelaiskäräjälain saamelaismääritelmään. Kielilaissa käytetään hallituksen esitysluonnoksen mukaan ilmaisua saamenkielinen aiemman saamelaisen sijaan. Tämä ei saa johtaa siihen, että henkilön saamenkielisyyttä ryhdytään palvelutilanteessa arvioimaan. Väestötietojärjestelmään on mahdollista merkitä vain yksi äidinkieli. Tästä syystä saamenkielisiksi rekisteröityneitä henkilöitä on saamelaiskäräjien arvion mukaan vähemmän kuin jotakin saamen kieltä puhuvia saamelaisia. Väestötietojärjestelmään tulisi harkita mahdollisuutta kirjata henkilölle useita äidinkieliä.

Hallituksen esitysluonnoksen mukaan kaikkia kielilain kehittämisen kannalta tärkeitä muutostarpeita ei tässä yhteydessä pystytä toteuttamaan. Osa epäkohdista on esitöiden mukaan laadultaan sellaisia, ettei niitä ole tarkoituksenmukaista korjata lainsäädännön tasolla saamen kielilakia muuttamalla. Yhdenvertaisuusvaltuutettu katsoo, että saamelaisten kielellisten oikeuksien tosiasiallista toteutumista tulisi vahvistaa monipuolisesti. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää siihen, että pohjoissaamen lisäksi myös inarinsaamen- ja koltansaamenkielisten henkilöiden kielelliset oikeudet toteutuvat. Kielilain lisäksi tarvitaan tehokkaita toimia muun muassa saamen kieliä osaavien viranomaisten

määrän lisäämiseksi sekä saamen kielten kääntämis- ja tulkkauksresurssien saatavuuden parantamiseksi.

Uudistuksen jälkeenkin saamenkielisten henkilöiden kielelliset oikeudet painottuvat saamelaisalueelle, vaikka saamelaisalueen ulkopuolella asuvien henkilöiden osuus saamelaisista on merkittävä. Yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää tärkeänä erityisesti saamenkielisen varhaiskasvatuksen ja opetuksen sekä saamen kielen opetuksen saatavuuden parantamista myös saamelaisalueen ulkopuolella.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu tukee yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan huomiota siitä, että hallituksen esityksessä on syytä huomioida saamelaisten erityisryhmien kuten vammaisten erityinen tulkkauks- ja muun vastaavan avun tarve ja sen järjestäminen, jotta myös heidän kielelliset oikeutensa toteutuvat yhdenvertaisesti ja YK:n vammaisten ihmisten oikeuksien yleissopimuksen mukaisesti.

Olisiko syytä sisällyttää lakiin erillinen säännös kielellisistä oikeuksista sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluissa ja tulisiko tämä tehdä lain 32 §:ää muuttamalla vai lisäämällä kokonaan uusi säännös?

Yhdenvertaisuusvaltuutettu katsoo, että erillinen säännös kielellisistä oikeuksista sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluissa on tarpeen, ottaen huomioon saamenkielisten henkilöiden kielellisten oikeuksien heikon toteutumisen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa tällä hetkellä sekä valmisteilla olevat suuret järjestelmämuutokset. Selvyyden vuoksi tämä olisi tarkoituksenmukaisinta tehdä lisäämällä lakiin kokonaan uusi säännös.

Onko esityksessä otettu riittävästi ja tarpeeksi kattavasti huomioon meneillään oleva maakunta- ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisuudistus ja sen tuomat muutokset?

Hallituksen esitysluonnos on laadittu etupäässä maakunta- ja sote-uudistusten vuoksi. Uudistuksen riittävyteen vaikuttavat itse lain kirjausten lisäksi muut esiselvityksessä, lausuntotiivistelmässä ja esitöissä mainitut seikat, kuten kääntämis- ja tulkkaukspalveluiden saatavuus ja viranomaisten saamen kielten taito. Saamen kielilain uudistus ei yksinään riitä turvaamaan saamelaisten kielellisten oikeuksien tosiasiallista toteutumista sosiaali- ja terveyspalveluissa ja maakunnan palveluissa, vaan näiden oikeuksien toteutumiseksi tarvitaan monipuolisia toimenpiteitä.

Ottaen huomioon saamenkielisten henkilöiden kielellisten oikeuksien heikon toteutumisen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa tällä hetkellä sekä valmisteilla olevat suuret järjestelmämuutokset yhdenvertaisuusvaltuutettu katsoo, että oikeuksien toteutumista tukisi lakiin otettava erillinen säännös kielellisistä oikeuksista sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluissa.